

KN2025/01284

Klimat- och näringslivsdepartementet

Kn.remissvar@regeringskansliet.se

Med kopia till

Lotta.lewin-pihlblad@regeringskansliet.se

Yttrande över Nya samverkansformer, modern byggnads- och reparationsberedskap (SOU 2025:68)

Byggherrarna är en branschorganisation för professionella och långsiktiga byggherrar som bygger för egen drift och förvaltning. Som branschorganisation arbetar vi för att stärka och utveckla byggherrrollen och det svenska samhällsbyggandet. Föreningens medlemmar beställer årligen byggprojekt för mer än 150 miljarder kronor.

YTTRANDE

Byggherrarnas remissvar har ett avgränsat fokus på upphandling och genomförande av byggentreprenader och de organisatoriska förslag som är relevanta för det. Byggherrarna lämnar två generella synpunkter och ett antal specifika kommentarer på förslagen i betänkandet.

Upphandling av byggentreprenader måste beaktas mer specifikt

En generell synpunkt är att utredningen i kapitel 3 behandlar frågor som berör upphandling och upphandlingslagstiftning, men upphandling av byggentreprenader (som en del av samhällsviktiga funktioner) beaktats inte explicit. I kapitel 4, där bygg och reparation är i fokus, finns inte något egentligt upphandlingsfokus. Byggherrarna ser dock att en stor del av de upphandlingar som kommer ske i kristid berör just reparationer och nybyggen. Vi ser ett behov av att beakta den specifika frågan om upphandling av byggentreprenader mer tydligt i fortsatt arbete.

Förtydligande kring vilka typer av företag som avses i utredningen

Det är för oss svårt att utläsa i utredningen vilka delar av samhällsbyggnadssektorn som anses ingå i den nya beredskapssektorn Industri, bygg och handel. I nuvarande utredning ser vi ett fokus på bygg- och anläggningsföretag (alltså utförare) men inom samhällsbyggnadssektorn finns även många privata företag och offentliga

bolag som är byggherre och beställare (ex vis fastighetsägare). I utredningen är det inte specificerat vilken typ av företag som avses, exempelvis i konsekvensutredningen eller som eventuell avtalspart för F-avtal.

Vilken typ av företag som avses och deras roll i BRB måste tydliggöras och deras olika roller särskiljas.

3. Nya samverkansformer mellan företag och offentliga aktörer

3.6 Allmän hänsyn till försörjningsberedskapen

Byggherrarna har inget att erinra mot förslaget att komplettera upphandlingslagarna med ett krav om beaktande av försörjningsberedskapsaspekter. Tydligare krav *kan* bidra till ett ökat fokus på beredskapsfrågor. Byggherrarna vill dock understryka att ett sådant krav måste följas av tydliga mål och prioriteringar för försörjningsberedskapen, konkret stöd till upphandlande myndigheter och klara besked om finansieringen för att bli ett effektivt verktyg.

Upphandling av byggtreprenader skiljer sig mot andra varor och tjänster och utredningen har inte på ett fullgott sätt tagit det i beaktande. Som förslaget är utformat framstår det oklart om försörjningsberedskapsaspekter exempelvis avser den färdiga byggnadens eller anläggningens utformning, eller om det avser hur utförandet ska kunna färdigställas i händelse av kris eller krig – alternativt både och.

Om förslaget avser färdigt byggnadsverk aktualiseras frågan hur byggherrar i egenskap av beställare exempelvis ska hantera eventuellt ökade byggkostnader till följd av mer robusta byggnader. Om förslaget avser färdigställande aktualiseras civilrättsliga frågor som hanteras inom ramen för branschens standardavtal. Det här är exempel på frågor som behöver utredas ytterligare.

3.7 Ett nytt system för försörjningsberedskapsavtal

Byggherrarna är positiva till att införa ett system med försörjningsberedskapsavtal, så kallade F-avtal. Byggherrarna delar utredningens bedömning att beredskapsmyndigheterna är naturliga offentliga avtalsparteter för F-avtal och har inga synpunkter på att de övriga nämnda myndigheterna också kan teckna F-avtal.

Byggherrarna ställer sig frågande till att utredningen förkastar alternativet att kommuner ska kunna teckna F-avtal. Vi anser att den frågan bör övervägas ytterligare. I dag sker upphandling av samhällsviktiga byggtreprenader i nationellt intresse (exempelvis hamnar, vattenförsörjning mm) av kommunala byggherrar. Om kommuner inte kan vara offentlig avtalspart kvarstår fortfarande

behov av bygg och reparationsarbeten på kommunal och regional nivå. Samverkan och ansvarsfördelningen mellan de olika offentliga parterna (kommun, region, stat) kommer bli avgörande för hur effektivt exempelvis hamnar, avloppsanläggningar, skolor etc. kan byggas upp. Det är viktigt att det finns en tydlig struktur kring vilka byggnader och funktioner som är prioriterade (se även 4.2.3.)

3.10 Ny samlad lagstiftning om försörjningsberedskap

Byggherrarna delar utredningens förslag om att utreda frågan om en ny samlad lagstiftning om försörjningsberedskap. Det kan finnas fördelar med att kunna ålägga företag uppgifter inom försörjningsberedskapen om incitamenten att teckna frivilliga avtal är låga. Men Byggherrarna ser även vissa risker, om åläggandena blir kostnadsdrivande och konkurrenshämmande, eller avskräcker etablering för företag i Sverige. Vi ser att för- och nackdelar med ålägganden måste utredas grundligt och jämförelse med andra relevanta länder behöver göras.

4. En modern bygg- och reparationsberedskap

Byggherrarna instämmer i behovet av en modern byggnads- och reparationsberedskap (BRB).

Byggherrarna vill lyfta behovet att komplettera förslaget med strukturer för samordning, både i **planeringen** inför höjd beredskap och för **prioritering** vid användningen av resurserna.

4.2.3. Vad vi menar med byggnads- och reparationsberedskap.

Utredningen föreslår att BRB ska ske genom att **varje aktör självständigt** har förmåga att planera, projektera och genomföra byggnads eller anläggningsarbeten (s. 236). Byggherrarna anser att det förvisso är rimligt att ansvars- och kompetensprincipen skall gälla men vi ser vissa svagheter i hur det kommer fungera i praktiken. Vid större kriser och i krig är risken stor att det uppstår ett stort samtidigt behov av bygg- och reparationsarbeten. Om alla aktörer själva ska säkra tillgång till resurser riskerar det att bli konkurrens om de tillgängliga resurser som kan avtalas. Därmed riskerar de att bli dyrare och vissa blir utan. Det finns även en risk att konkurrens om resurser för BRB uppstår med annan fastighetsdrift för samhällsviktiga verksamheter, och annan verksamhet.

Byggherrarna understryker därför vikten av tydlig struktur för samordning, ansvar, mandat och prioritering. Sektorsövergripande beredskapsmyndighet, eller annan, bör få ett tydligt uppdrag att prioritera och stödja en prioritering av bygg och reparationsarbeten i kris och krigstid.

4.3.1 Boverket, Tillväxtverket och SGU ansvarar för att skapa förutsättningar för BRB och ett BRB-kansli upprättas

Byggherrarna tillstyrker förslagen om att ovanstående myndigheter får ansvar att skapa förutsättningar för BRB och att ett BRB-kansli upprättas.

Byggherrarna delar utredningens slutsatser om att det är viktigt att säkra rätt representation i ett sådant kansli (s. 256). Byggherrarna vill understryka vikten att inkludera byggherrar i arbetet, med praktisk beställarkompetens och kännedom om entreprenadjuridiska frågor.

Vi tillstyrker att Tillväxtverket ska ansvara för att säkra lämplig representation i ett BRB kansli, samt underlätta för relevanta aktörer att samverka i BRB arbetet.

Vi delar utredningens ståndpunkt att det bör finnas möjlighet till finansiering för exempelvis branschorganisationer under begränsade perioder, i de fall relevanta aktörer inte själva har finansiella möjligheter att delta i BRB arbetet.

4.3.2 Boverket, tillsammans med MSB, utreder förutsättningar för att inrätta en förstärkningsresurs för ökad byggnads- och reparationsberedskap

Byggherrarna ställer sig positiv till att utreda förutsättningar att inrätta förstärkningsresurser för ökad byggnads- och reparationsberedskap samt föreslå hur förstärkningsresurserna ska utformas och finansieras. Såsom påtalats ovan är det av stor vikt att tillvarata den beställarkompetens som respektive myndighet besitter och beakta entreprenadupphandlingarnas särprägel.

4.3.4 Ett maskinregister upprättas

Byggherrarna har inga synpunkter på förslaget att utreda förutsättningarna för ett maskinregister.

4.3.5 Möjligheten till civilplikt inom byggnads- och reparationsberedskapen utreds

Byggherrarna ställer sig positiv till att Boverket utreder frågan om civilplikt. Även i detta uppdrag kommer det vara viktigt att beakta behovet av beställarkompetens.

4.5 Boverket och SGU utses till totalförsvarsmyndigheter

Byggherrarna ställer sig positiv till att Boverket och SGU utses till totalförsvarsmyndigheter.

7. Konsekvenser av utredningens förslag

7.3.2 Förslag och kostnader förenade med förslagen

Byggherrarna anser att det inte är tydligt vilka typer av beredskapskrav som kan komma att vara aktuella för byggentreprenader och därav inte vilka kostnader som kan komma att bli aktuella. Se även synpunkterna ovan, avsnitt 3.6.

Vänliga hälsningar,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Tommy Lenberg', with a large loop at the start and a trailing flourish.

Tommy Lenberg

VD

Enligt uppdrag

Lilly Rosander, expert branschutveckling